

UDK: 39:572:316.273

Sayfiddin ANARKULOV,
O'zbekiston Milliy universiteti, PhD
E-mail:nsqi_zr85@mail.ru

O'zRFA professori, t.f.d A.A. Ashirov taqrizi asosida

URBAN ANTHROPOLOGY AS A SEPARATE FIELD OF RESEARCH

Annotation

This article discusses the formation of the study of the urban problem as a separate scientific direction in the field of anthropology and its research object and characteristics.

Key words: Urban anthropology, integration, ecosystem, lifestyle, multiculturalism, urban ecology, tradition, ghetto, urbanism.

ГОРОДСКАЯ АНТРОПОЛОГИЯ КАК ОТДЕЛЬНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ИССЛЕДОВАНИЙ

Аннотация

В данной статье рассматривается становление изучения урбанистической проблемы как отдельного научного направления в области антропологии, его объект исследования и характеристики.

Ключевые слова: Городская антропология, интеграция, экосистема, стиль жизни, мультикультурализм, городская экология, традиция, гетто, урбанизм.

SHAHAR ANTROPOLOGIYASI TADQIQOTLARNING ALOHIDA YO'NALIGI SIFATIDA

Annotatsiya

Ushbu maqolada antropologiya sohasida shahar muammosini o'rganishning alohida ilmiy yo'nalish sifatida shakllanishi, uning tadqiqot ob'ekti va xususiyatlari haqida mulohazalar qilinadi.

Kalit so'zlar: Shahar antropologiyasi, integratsiya, ekotizim, turmush tarzi, multikulturalizm, shahar ekologiyasi, an'ana, getto, urbanizm.

Kirish. Bugungi globallashuv davrida taxminan 3,5 milliard kishilar shaharlarda yashamoqdalar. Ya'ni, 2007-yildan beri dunyo aholisining asosiy qismi shaharlarda istiqomat qilib kelmoqda. BMT tomonidan 2050-yilga borib shaharliklar soni 6,3 milliardga yetishi, ularning dunyo aholisidagi ulushi 50 foizdan 70 foizga oshishi prognoz qilinmoqda. Shaharlar bunyodkorlik va iqtisodiy taraqqiyot markazlariga aylanib, 10 million va undan ortiq aholiga ega megapolislar Yer maydonining 0,2 foizdan kamrog'ini egallagan. Biroq, sayyoradagi har 10 kishidan biri aynan, shu metropolialarda yashamoqdalar. Bir so'z bilan aytganda, shahar bugungi jamiyat uchun tom ma'nodagi markazga aylanmoqda. Biroq mutaxassislar, shaharliklarning kelajakda havo ifloslanishi, ob-havo, iqlim va suv bilan bog'liq ko'plab ekologik muammolarga duch kelishini ta'kidlamodalar.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Shaharlar mavzusini tadqiq etish juda qadimdan boshlangan. Ularning jamiyat, davlat uchun ahamiyati shundaki, "shaharlar tarixi doimo xalqning taqdiri bilan bog'liq bo'lgan"[1]. Shahar mavzusini nazariy jihatdan o'rganigan tadqiqotchilarning ishlari ahamiyatli bo'ldi. R.Park, E.Dyurkgeym, L.Virtlar shaharlarning ijtimoiy-iqtisodiy hayotini aks ettirgan sotsiologik yo'nalishdagi tadqiqotlarini olib bordilar [2,3]. A.Toskuelli, R.Redfild, D.Makkol, J.Mitchell, R.Firs va boshqa tadqiqotchilar o'z tadqiqotlari orqali shahar antropologiyasi bilan bog'liq muammolarning yangi yo'nalishlarini keng jamoatchilik e'tiboriga taqdim etgan [4,5,6]. N.Margaret, O.Luis, M.Shirinas, R.Sennet kabi olimlar zamonaviy shahar mavzusiga ijtimoiy tenglik muammolarini olib kirdi [7,8]. Xususan, shahar jamiyatida qashshoqlikda yashayotgan qatlam uchun muayyan bir madaniyatga mansublikning mavjudligi masalasi tadqiq etgan. J.Bater, E.Chempen, A.Xurina, J.Kusluch, A.Idzior, S.Kotkin, J.Miller, T.Mixailovalarning sotsialistik shaharlar tadqiqotiga bag'ishlangan asarlarida shaharsozlikning mafkura bilan

uyg'unligi, shahar madaniyatining o'ziga xos jihatlari, shahar qiyofasidagi transformatsiyalarning kinematografiyada aks etishi, shahar gazetalarining jamiyat hayotidagi o'rni, aholining kundalik hayoti, post-sovet shaharlaridagi tushkunlik, sotsialistik shaharlarga xos konstruktivistik o'zlikni anglashning barham topishi kabi ko'plab qiziqarli masalalar o'rganildi [9,10,11,12].

Bu borada A.Neverov, M.Kemp, P.Stronskiy, J.Saxadeo, M.Beyli, R.Menleynlarning asarlarini O'zbekiston shaharlari antropologiyasi doir tadqiqotlar deyish mumkin [13,14,15,16,17]. Mazkur adabiyotlarda shahar aholisining ruhiyati, ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayoti, turmush tarzi hamda xo'jaligiga doir ma'lumotlar o'rin olgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Zamonaviy shahar muammosi keng qamrovli tushuncha bo'lib, unga doir nazariy qarashlarni o'z navbatida sohalariga bog'liq holda guruhlashtirish mumkin. Bu borada shaharsozlik, sotsiologiya, iqtisodiyot, etnologiya sohalariga oid nazariyalarni alohida ko'rsatib o'tish o'rinlidir. Ular zamonaviy shahar qiyofasining shaharsozlik talqinidagi muammolari; zamonaviy shaharning ijtimoiy hayotiga doir tadqiqotlar; shahar muammosini iqtisodiy omillar bilan bog'lovchi qarashlar; tabiiy omillarning shahar ekologiyasiga ta'siri xususidagi g'oyalari; zamonaviy shahar va uning aholisini etnologik tadqiqotlar ob'ekti sifatida baholagan qarashlar kabi muammolar doirasida o'z yondashuvlarini ilgari surdilar.

Tahlil va natijalar. Yuqorida ta'kidlanganidek, shahar antropologiyasi – bu antropologiyaning kichik tarmog'i bo'lib, uning predmeti shahar makonidagi zamonaviy murakkab jamiyatlarni o'rganishdan iboratdir. Tarixda birinchi marta dunyo aholisining yarmidan ko'pi hozir shaharlarda yashamoqda. Jadal urbanizatsiya jarayonlari natijasida yuzaga kelgan ushbu demografik o'zgarishlar, antropologiyaning shaharlarda tadqiqot olib borishga zarurat tug'dirmoqda. Shunday qilib, shaharlarda sodir bo'ladigan

antropologiyaning tadqiqot ob'ekti bo'lgan hodisalar tobora keng tarqalgan. Endilikda shaharni o'rganish ob'ekti sifatida tan olib, uni makon sifatida emas, balki jarayonlar to'plami sifatida tushunish e'tiborga olindi. Shahar antropologlari shahar ijtimoiy hayotining o'zgaruvchan tabiati, shahar makonining ta'sirini, kengroq ma'noda tushunishga intilmoqdalar.

Shahar antropologiyasi alohida soha sifatida esa 1960-1970-yillarda paydo bo'ldi. Mazkur yo'nalish namoyondalari bo'lgan antropologlar, G'arbga xos bo'lmagan, "an'anaviy" jamiyatlarni o'rganuvchi olimlar hisoblangan. G'arb shahar jamiyatlarini o'rganish sotsiologiya sohasi hisoblangan. Ammo, sotsiologiya va antropologiya sohalarini o'rtasidagi tarixiy tafovut ko'zga tashlanib, XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab antropologlar o'z e'tiborini shahar ijtimoiy-madaniy hayoti va u bilan bog'liq muammolarga qaratib boshladilar. Ayni shu paytdan boshlab ularning maqsadlari o'rtasidagi keskin farqlari zaiflasha boshladi. Qolaversa, shahar antropologiyasining paydo bo'lishi qisman Ikkinchi jahon urushi va dekolonizatsiya jarayonlarining ta'siri natijasida yanada rivojlana boshlagan edi.

Agar 1960-1970 yillarda shahar antropologiyasi an'anaviy dala ishlaridan kelib chiqadigan holda migratsiya, qarindoshlik, ijtimoiy tarmoqlar, qashshoqlik, etnik kelib chiqish va shaharga moslashish kabi o'ziga xos muammolarni o'rganishga qaratilgan bo'lsa, 1980-yillarga kelib antropologlar o'z qiziqishlarini shahar hayotining deyarli barcha jabhalarini qamrab olgan holda kengaytirdilar. Shaharlardagi shaxslar va muassasalar (masalan, kasalxonalar, maktablar, qamoqxonalar) o'rtasidagi umumiy aloqalarga e'tibor kuchaydi. Natijada, shahar antropologiyasi boshqa ijtimoiy fanlar sohalarini bilan ko'proq integratsiyalasha boshladi.

Shahar hayoti, institutlari va ijtimoiy munosabatlarining o'ziga xos xususiyatlari haqidagi ilk antropologiyaga oid nazariyalar XIX asrning sanoatlashgan jamiyatida rivojlangan klassik sotsiologik tuzilmani o'zida aks ettirgan. Ushbu tahlillarning aksariyati shahar va qishloq aholisi o'rtasida ijtimoiy jihatdan muhim farq bor degan taxminga asoslangan. Aksariyat antropologlarga XIX asr sotsiologlari sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Ular shaharga birlashtiruvchi hodisa emas, balki bo'linish, ya'ni shaxslar uchun ko'proq erkinlik va imkoniyatlar joyi, hayotning barcha jabhalarida yakkalanish makoni sifatida qaragan. Antropologlarga dastlab Chikagodagi shahar ekologiyasi maktabi kuchli ta'sir ko'rsatdi. Mazkur maktab o'zida klassik sotsiologik ishlar bilan bir qatorda R.Park boshchiligidagi qator shahar sotsiologlarining tadqiqotlarini ham birlashtirdi. Ushbu olimlar guruhi asosan, shaharlarni "tabiiy hududlar"ga bo'lingan ekotizimlar sifatida kontseptuallashtirishga tayangan. Ular orasida "oddiy" mahallalar, immigrantlar va afro-amerikaliklar uchun xaroba va gettolar mavjud edi. Chikago maktabi yondashuviga ko'ra, bu mahallalar turar-joy vorisligi qonunlariga bo'ysungan. Shunday qilib, ularning asosiy maqsadi, shaharlarning "ijtimoiy muammolari" ni kengroq o'rganishning bir qismi sifatida o'zgaruvchan turmush tarzini tadqiq qilishdan iborat edi. "Shahar hayoti" nazariyasining paydo bo'lishida sotsiolog Luis Virtsning tadqiqotlari katta ahamiyatga ega bo'ldi. Virts o'zining "Urbanizm hayot tarzi" essesinde shaharni o'ziga xos "ijtimoiy institut" sifatida ta'riflagan.

Shaharning ijtimoiy xilma-xilligi hamda aholi zichligi differentsiatsiya va kasbiy ixtisoslashuvni rag'batlantiradi. Shuning uchun u yerdagi ijtimoiy munosabatlar shaxssiz, vaqtinchalik va yuzaki bo'ladi. Bunday zaif ijtimoiy integratsiya oxir-oqibat anomiyaga olib keladi. Virtsning mulohazalari shuningdek, shahar turmush tarzi relyativistik nuqtai nazarini va mavjud farqlarga nisbatan bag'rikenglik tuyg'usini keltirib chiqaradi. Bunda hayotning

sekulyarizatsiyasiga (diniy an'analar asosida boshqariladigan jamiyatdan ratsional me'yorlarga asoslangan ijtimoiy tuzilmaning dunyoviy modeliga o'tish) olib keladigan ratsionallikning dastlabki shartlari sifatida qaralishi mumkin, deb ta'kidladi. "Urbanizm turmush tarzi sifatida" shahar aholisi bilan cheklanib qolmay, balki o'z ta'sirini shahar tashqarisida ham keng yoymoqda. Keyinchalik uning ishi Shimoliy Amerika shaharlari va o'z davrining kapitalistik iqtisodiyotiga xos bo'lgan madaniy-tarixiy jihatdan o'ziga xos urbanizmga qaratilganligi uchun tanqid qilindi.

Shahar dehqonlari orasida tadqiqot olib borgan amerikalik antropolog Redfildning tadqiqotlari jamiyatni shahar nuqtai nazaridan o'rganishga qiziqishni kuchaytirdi. Ayniqsa, amerikalik antropologlar dehqon jamiyatlarini, qishloqdan shaharlarga migratsiya masalalari bilan shug'ullana boshladilar. Shunday qilib, 1930-yillardan 1950-yillargacha antropologiya Meksika va Lotin Amerikasining boshqa shaharlaridagi xarobalardagi qishloq muhojirlari va ularning hayotiga "urbanizm"ning ta'siriga e'tibor qaratildi.

Robin Foks bu tadqiqotlarni to'g'ri tanqid qilib, o'rnatilgan antropologik an'anaga rioya qilib, ular kichik birliklarga (ozchiliklar yoki shaharlardagi kichik jamoalar) e'tibor qaratganligini ta'kidladi. Bu antropologlarning o'zlari uchun "ekzotik" bo'lgan guruhlariga qiziqishlar aks etgan yondashuv edi. Shu nuqtai nazardan, Chikago maktabining hukmron funktsional uslubiy paradigmasi va sotsiologiyasi kuchli ta'sir ko'rsatgan holda, antropologlar muammoga yo'naltirilgan tadqiqotlar bilan shug'ullanib, shahar jamiyatidagi ozchiliklarga, shahar muhitiga moslashuv va qashshoqlik masalalariga e'tibor qaratdilar. 1950-yillardan 1970-yillargacha antropologik ishlar sotsiologlar tomonidan olib borilgan etnografik "jamoaviy tadqiqotlar"ga, xususan, Uilyam Uaytning "Ko'cha burchagi jamiyati: Italiyaning qaroqchi tumanlarining ijtimoiy tuzilishi" nomli klassik asariga tayangan. 1930-yillarning oxirlarida Uayt Bostonning shimoliy chekkasida, asosan, italiyan amerikaliklar istiqomat qiladigan mashhur xarobalarda tadqiqot olib borar ekan, etnik jihatdan bir hil bo'lgan mahallalar va "gettolar" o'rtasida kuchli mahalliy aloqalarning mavjudligini qayd qildi. Ushbu yondashuv avvalgi, shahar munosabatlarini ishbilarmon deb hisoblagan hamda qayd qilingan "alohida" kichik hududlarning katta shaharga qo'shilishiga e'tibor bermagan tadqiqotlarga qarama-qarshi edi.

1947-yilda London Iqtisodiyot maktabining Ijtimoiy antropologiya bo'limi xodimlarini qarindoshlik munosabatlarini o'rganishga undagan Raymond Firtsning samarali faoliyatiga qaramay, ingliz ijtimoiy antropologlari orasida shahar antropologiyasining rivojlanishi ancha sekinroq va jiddiy qiyinchiliklarga duch keldi. Janubiy London tumanlari, bu zamonaviy shahar jamiyatini jadal o'rganishga muhim hissa qo'shdi. Biroq 1930-yillarning oxirlarida Afrikaning ko'pgina mamlakatlarida urbanizatsiya jarayoni ingliz antropologlarining e'tiborini tortdi. Afrika shaharlarida olib borilgan tadqiqotlar haqiqatan ham shahar tadqiqotlari hisoblanmasa ham, o'sha paytda Shimoliy Rodeziya nomlangan Britaniya hududida joylashgan Rodos Livingston instituti Afrika shaharlarini o'rganishga katta hissa qo'shgan. 1941-yilda Janubiy Afrikada tug'ilgan antropolog Maks Glyukmanning institut direktori etib tayinlanishi shaharlardagi tadqiqotlarning taraqqiy etishiga turtki bo'ldi. Ikkinchi jahon urushidan keyingi tarixiy voqealar va dekolonizatsiya jarayoni antropologlarning e'tiborini G'arb jamiyatiga qaratishga majbur qildi. Bu jarayonning o'ziga xos xususiyati shundaki, shaharlardagi dastlabki tadqiqotlar an'anaviy antropologik mavzularga yo'naltirilgan bo'lib, shahar jamiyatidagi qarindoshlik, gettolar, xarobalar, folklor, marosim va hokazolarni o'rganishga olib keldi. 1960-yillar davomida bunday qoidaga amal qilish shaharlarga ko'chib kelgan yangi aholiga qaratilgan edi. Ularda qashshoqlik, shahar jamiyatiga

moslashuvdagi atrof-muhit omillari kabi muammolar, u yerda yashovchi hukmron ijtimoiy guruhlarining roli, ozchiliklarning hayotini o'rganish shaharga izlanishlar olib boriladigan laboratoriya sifatida qaragan olimlarning an'anaviy etnografik tadqiqotlari edi. Umuman olganda, asosiy e'tibor qishloqdan shaharga migratsiya qiluvchi jamoalarga qaratildi.

1960-yillarda butun dunyo bo'ylab shaharlarga demografik harakatning kuchayishi shaharlarning antropologik talqindagi tadqiqotlarining kengayishiga olib keldi. "Muammolarga yo'naltirilgan" masalalarga doimiy e'tibor qaratilib, ularda tadqiqotlar qashshoqlik, ozchiliklar, shu jumladan etnik kam sonlilarning shaharlarga moslashishga qaratildi. Shaharlardagi antropologik tadqiqotlar bilan shug'ullangan Amerika Antropologiya Assotsiatsiyasi 1972-yilda "Urban Anthropology" jurnalini nashr etish tashabbusi bilan chiqdi. Biroq, bu urinish "shahar antropologiyasi"ning kichik fan sifatida yaratilishiga yetarli bo'lmadi. Yana bir urinish 1979-yilda Shahar antropologiyasi jamiyati (SUA) tashkil etilishi bilan amalga oshirildi. Biroq davom etgan cheksiz munozaralar, shahar antropologiyasi "haqiqiy" antropologiya emasligini da'vo qilgan "an'anaviy" antropologlarning noroziligiga sabab bo'ldi. 1970-yillarning oxirida IUAES tarkibida Shahar antropologiyasi komissiyasini tuzish tasdiqlandi. Oxir-oqibat, 15 mamlakatdan kelgan ishtirokchilar bilan Vena shahrida shahar antropologiyasi bo'yicha seminar tashkil etildi. 2011-yil noyabr oyida Juliana B. Prato ilmiy jamoatchilik va keng jamoatchilikni shahar antropologiyasi sohasidagi so'nggi tadqiqotlar, munozaralar va yangiliklar bilan ta'minlashga qaratilgan "Urbanistics" onlayn jurnali faoliyatini yo'lga qo'ydi. Ushbu jurnal yiliga ikki marta chiqib, uning asosiy maqsadi dunyo bo'ylab ijtimoiy, madaniy, siyosiy va iqtisodiy o'zgarishlarni aniqlashdan iborat edi. 1980-yillarda shahar etnografiyasi bo'yicha ko'plab ilmiy maqolalar nashr etildi. Endilikda shahar antropologiyasi ham boshqa amaliy, ekologik, tibbiy, ta'lim, estetik, "jins" antropologiyasi kabi yo'nalishlar bilan raqobatlasha boshladi. Shu bilan birga, muayyan mavzularga qiziqishning kuchayishi kekxa odamlar, etnik ozchiliklar va yangi muhojirlar, jins (ayniqsa, feministik yo'naltirilgan) va ta'lim bo'yicha, shuningdek, etnik va diniy o'ziga xoslik, millatlararo munosabatlarga doir ko'plab tadqiqotlar olib borildi.

1990-yillarda shahar antropologlarining manfaatlari "fazoviy burilish" deb atalgan omillarning ta'sirini aks ettirdi. Bu fazoviy burilish Mishel Fuko, Anri Lefevr va Mishel de Serto kabi fransuz mutafakkirlarning ilmiy xulosalaridan kuchli ta'sirlandi. Shahar antropologiyasida Fukoning hokimiyatni atrofimizdagi dunyoni shakllantiradigan haqiqat usullari sifatida konsepsiyasi va bizning uni tushunishimiz, shubhasiz, eng ta'sirli bo'lgan. Lefevr makonning ijtimoiy mahsulot ekanligi va u ko'pincha kuchlilar manfaatlarini takrorlash uchun harakat qiladi, deb ta'kidlaydi. Uning ishlarida makonning ijtimoiy ishlab chiqarilishiga va bu ishlab chiqarilgan makon, o'z navbatida, odamlarning fikrlashi hamda harakat qilishiga qanday ta'sir qilishiga e'tibor qaratadi. Shunday qilib, shahar makonining qanday shakllanganligini bilish uchun kurash o'z hayotini qayta yaratish huquqi uchun kurashdan iborat bo'ldi. Fuko va Lefevr shaharsozlik va mutaxassislarning muhimligini ta'kidlagan

bo'lsalar, de Serto odamlarning shahar landshaftlari bilan o'zaro munosabatda bo'lish usullariga ko'proq e'tibor qaratdi. Uning ta'kidlashicha, qudratlilar makonda hukmronlik qilish va ularni o'z ehtiyojlariga ko'ra belgilash uchun fazoviy strategiyalardan foydalanishi mumkin. Kuchsizlar esa faqat vaqtinchalik amalga oshiriladigan ko'proq efemer muhit qoidalariga tayanadi.

1990-yillardan boshlab shahar antropologik tadqiqotlar mintaqaviy xilma-xillik (madaniy, ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy) shahar hayotiga qanday ta'sir qilishini turlicha talqin qildi. Antropologlar quyidagilarga e'tibor qaratdilar:

a) urbanizatsiya nazariyalari va shahar o'sishi modellari qayta ko'rib chiqish;

b) an'anaviy ko'p millatli davlatlarda shaharning o'zaro ijtimoiy ta'siri va G'arb shaharlarida "ko'p madaniyatli" jarayonlarni o'rganish;

c) turli mintaqalar va turli siyosiy tuzumlar ostidagi odamlarning global siyosat talablariga javob berishi va moslashish usullarini (masalan, rivojlanayotgan mamlakatlar, postsotsialistik mamlakatlar, postindustrial sharoit) aniqlash;

d) shaharlarning o'rganilishi, umuman antropologiyaning keng jamiyatda holati va dolzarbligini ko'rsatib berish va hokazo.

XX asrning 90-yillaridan boshlab ko'plab antropologlar o'z tadqiqot sohasini "shahar antropologiyasi" emas, balki shahar sharoitida antropologik tadqiqotlar sifatida belgilashni tanladilar. Endilikda ushbu uslubiy va nazariy yondashuv Chikago maktabining "shahar ekologiyasi" modeli va postkolonial jamiyatlardagi urbanizatsiya jarayonlaridan ilhomlangan ijtimoiy sohalaridan siyosiy iqtisod, shaharsozlik kabi yo'nalishlarga o'tganligini ko'rsatadi.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, shahar antropologiyasining ahamiyatini shaharlar va odamlar o'rtasidagi murakkab munosabatlarni chuqur tahlil qiluvchi asosiy tadqiqot sohasi sifatida ta'kidlash mumkin. Shaharlar nafaqat makon, balki hayotimizni, madaniyatimizni va o'zaro munosabatlarimizni shakllantiradigan va o'zgartiradigan tirik organizmlardir. Ko'p qirrali tadqiqot usullariga asoslangan shahar antropologiyasi ushbu murakkab dinamikani yaxshiroq tushunishga imkon beradi.

Ushbu tadqiqot yo'nalishi nafaqat zamonaviy sharoitda shahar aholisi duch keladigan muammolarni aniqlashga yordam beradi, balki shaharlarda hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan siyosatni ishlab chiqish uchun qimmatli fikrlarni ham taqdim qiladi. Shahar antropologiyasining rivojlanishi zamonaviy shaharlar va ularning hayotimizdagi rolini tushunishimiz uchun strategik ahamiyatga ega. Bu sohadagi izlanishlar bizga tez o'zgaruvchan dunyoga moslashish, zamonaviy sharoitda har bir o'ziga xos madaniy va ijtimoiy jihatlarni saqlab qolishda yordam beradi.

Shunday qilib, zamonaviy shaharlar va ularning insoniyat jamiyatiga ta'sirini tushunishda shahar antropologiyasi asosiy rol o'ynaydi. U nafaqat qimmatli ilmiy bilimlarni beradi, balki barqaror, madaniy jihatdan boy va ijtimoiy teng huquqli shahar makonlarini yaratishga qaratilgan shahar siyosati va strategiyalarini ishlab chiqish uchun ham asos bo'lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Геродот. История. – Москва: Эксмо, 2011. – С.13.
2. Парк Р.Э. Избранные очерки. – Москва: ИНОАН РАН, 2011. – С.20.
3. Wirth L. Urbanism as a way of life // The American journal of sociology. – Chicago, 1938, Number 1. – P. 41.
4. Tocqueville A. Democracy in America. – Pennsylvania: 1947. – P.77-79.
5. Redfield R. and Singer M. The cultural role of cities// Economic Development and Cultural Change. Number 3(1). – New-York, 1954. – P. 48.
6. Firth R. Two Studies of Kinship in London. – London: Athlone, 1956. – P. 71.
7. Margaret N. The significance of kinship in rural-urban migration. – Vancouver, 1965. – P. 5.

8. Oscar L. The Culture of Poverty // Scientific American, Vol. 215, No. 4. – New-York, 1966. – P.19-25.
9. Bater J. The soviet city: ideal and reality. – London, 1980. – P.10-32.
10. Chempen E. Queuetopia: Second-World modernity and the Soviet culture of allocation. – Pennsylvania, 2013. – P.67-74.
11. Hurina A. Representations of urban spaces and their transformations in Soviet cinema of the 1920s and 1960s. – Durham, 2015. – P.52-105.
12. Kusluch J. Building Socialism: The Idea of Progress and the Construction of Industrial Cities in the Soviet Union, 1927-1938. – Youngs town, 2012. – P.25.
13. Neverov A. Tashkent. – London, 1930; Kamp M. The new Woman in Uzbekistan. – London, 2006. – P.29.
14. Sahadeo J. Russian colonial Society in Tashkent, 1865–1923. – Bloomington, 2007.
15. Stronski P. Tashkent forging a soviet city, 1930-1966. – Pennsylvania: University of Pittsburgh Press, 2010.
16. Бейли Ф.М. Миссия в Ташкенте. Перевод А.Михайлова. – Москва, 2013.
17. Sahadeo J. Voices from the soviet edge. Southern migrants in Leningrad and Moscow. – London: Cornell university press, 2019.